Kabinės Unenclosed Settlement

In 2014, a 147.6 m^2 trench was excavated at the site of an electricity transmission tower in Kabinės village (Alytus District, South Lithuania). Three pits and the contours of one 23 x 13 cm diameter posthole were unearthed in the sterile soil under the clay in the plough zone (Figs. 1, 3). Cattle and sheep/goat bones were discovered in pit 1. Sherds of hand built pottery, mostly with rough surfaces, were found in pits 2 and 3 (Fig. 2). Pit 1 and the posthole were impossible to date because of a lack of datable finds. Pits 2 and 3 date to the 1st millennium.

Mindaugas Mačiulis

Kalniškės piliakalnis ir papėdės gyvenvietė

Kalniškės piliakalnio ir papėdės gyvenvietės kompleksas yra į ŠR nuo Gargždų miesto (Klaipėdos r.). Piliakalnis įrengtas Minijos kairiojo kranto aukštumos kyšulyje. Aikštelė trapecinė, pailga R–V kryptimi, 100 m ilgio, 13–30 m pločio, 1,5 m aukštesne V dalimi. Jos R gale supilti 4 pylimai ir tarp jų iškasti 3 grioviai. Už 3 m aukščio, 25 m pločio pylimo iškastas 3 m pločio, 0,3 m gylio griovys, už kurio supiltas antras 1,5 m aukščio, 8 m pločio pylimas. Jo išorėje iškastas 5 m pločio, 1 m gylio antras griovys, už kurio kyla trečias 1 m aukščio, 8 m pločio pylimas. Už jo iškastas 9 m pločio, 1 m gylio trečias griovys, už kurio supiltas ketvirtas 0,5 m aukščio, 10 m pločio pylimas. Šlaitai statūs, 20 m aukščio. Piliakalnio Š ir P šlaitai nuslinkę, ŠR šlaito apačia ties pylimais eroduoja. Apaugęs praretintais lapuočiais medžiais, aikštelė dirvonuoja, PV šlaite įrengti laiptai. Piliakalnis žinomas ir Anielino, Gargždų bei Kalniškės vardais. Piliakalnyje stovėjo 1253 m. minima kuršių pilis Gargždai. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – XIII a (*LPA*, V., 2005, t. I, p. 419).

1998 m. piliakalnio PV papėdėje P. Tebelškis ištyrė dvi perkasas (iš viso 24 m^2), aptiko 40–95 cm storio I tūkst. II pusės – pabaigos kultūrinį sluoksnį su 60 radinių: lipdytomis šukėmis grublėtu bei lygiu paviršiumi, smiltainio verstuku, trintuvais bei jų fragmentais, žalvarine grandele (*ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 127–128). 2012 m. D. Jazbutytė piliakalnio vizualinės zonos apsaugos pozonio ŠR dalyje iškasė 5 šurfus (bendras 5 m^2 plotas), kultūrinio sluoksnio nerado (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 663). 2014 m. vykdant KU studentų mokomąją ekskursiją, į ŠR nuo piliakalnio saugomos teritorijos suartoje dirvoje pastebėtos išartų židinių ar pastatų vietos, išsiskyrusios tamsesnės žemės dėmėmis su degėsiais, perdegusiais akmenimis, molio tinko gabalėliais, rasta lipdytinės keramikos šukių (Zabiela G., *Kalniškės piliakalnis. Legendomis apipinta istorija*, Gargždai, 2014, p. 5). 2014 m. kovo mėnesį piliakalnio aikštelėje žurnalistas D. Nikitenka rado 1659 m. Prūsijos Frydricho Vilhelmo šilingą (*Lietuvos žinios*, 2014 m. kovo 29, p. 5).

2014 m. spalio–lapkričio mėnesiais komplekso teritorijoje bei į R už saugomos teritorijos R dalies ribų buvo atlikti žvalgomieji, o vėliau detalieji tyrimai bei žvalgymai (1 pav.). Žvalgomieji tyrimai buvo atlikti numatytose piliakalnio infrastruktūros (stendų, suoliukų, takų, nukreipiamųjų rodyklių, laužavietės) įrengimo vietose. Jų metu ištirta 15 įvairaus dydžio šurfų (bendras 25,25 m^2 plotas). Vėliau 70 m^2 automobilių stovėjimo aikštelės vietoje buvo atlikti detalieji tyrimai, kurių metu ištirtos dvi 7x5 m dydžio perkasos 1 ir 2 (bendras 76 m^2

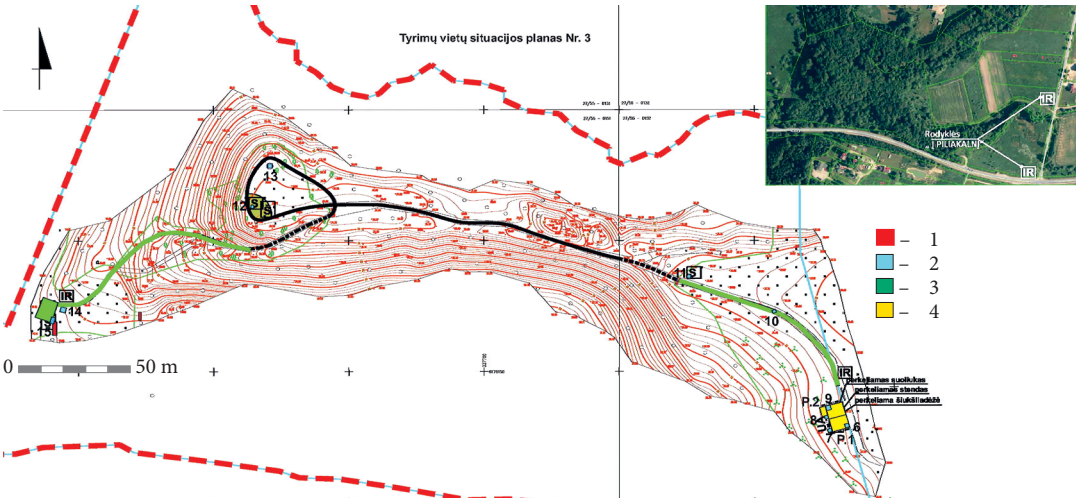

1 pav. Tyrinėtų vietų situacijos planas: 1 – 1998 m. tirtos perkasos; 2 – žvalgomųjų tyrimų šurfai ir numeriai; 3 – žvalgytos vietos; 4 – detalių tyrimų vietos. M. Mačiulio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated areas. 1 – trenches excavated in 1998; 2 – evaluation test pits and numbers; 3 – surveyed areas; 4 – excavated areas.

plotas su išpjovomis), o suprojektuotų takų bei apžvalgos aikštelės vietose vykdyti žvalgymai (516 m^2 plotas). Iš viso 2014 m. Kalniškės piliakalnio komplekse ištirtas bendras 101,25 m^2 plotas.

Tyrimų metu iš viso surasti 2 radiniai (iš 7 registruotų), su piliakalnio bendruomenės gyvavimo laikotarpiu sietini ypatieji radiniai, inventorinta 17 molio tinko fragmentų (iš viso surinkta 330 bendro 2,9 kg svorio jų gabaliukų), 44 keramikos šukės (2 žiestos, 6 lipdytos brūkšniuotu paviršiumi, likusios lipdytos grublėtu paviršiumi).

Šurfuose 1–5, tirtuose papėdės gyvenvietės PR dalyje bei už jos ribų, ir šurfuose 6, 10, 11, tirtuose gyvenvietės R dalyje, aptiktas tik 20–40 cm storio armens sluoksnis be radinių. Tik šurfe 5 įžemyje fiksuota stulpavietė. Šurfuose 7–9, tirtuose gyvenvietės PR dalyje, po paviršiniais 25–30 cm storio armens sluoksniais rastas labai fragmentiškai atskirais ruožais išlikęs nuo 8 iki 30 cm storio I tūkst. vidurio – II tūkst. pradžios gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su pavienėmis lipdyto puodo grublėtu paviršiumi keramikos šukėmis, molio tinku.

Piliakalnio aikštelėje tirtuose šurfuose 12, 13 po paviršiniais 30–45 cm storio permaišytais sluoksniais rastas 70–110 cm storio viršutinis piliakalnio kultūrinio sluoksnio horizontas, kuriame išsiskiria 10–20 cm storio pilkos smėlingos žemės (šurfe 13), 30–45 cm storio gelsvai pilkos molingos žemės bei 5–75 cm storio gelsvai pilko smėlio kultūriniai sluoksniai su tarpsluoksniais, kuriuose rasta degėsių bei daug molio tinko. Tiksliau šie sluoksniai lieka nedatuoti, nes nerasta tiksliau datuojančios medžiagos.

90 cm gylyje šurfe 13 bei 1,1–1,6 m gylyje šurfe 12 buvo atidengti 2x0,5 m dydžio, iki 5 cm storio (šurfe 13) išlikę sudegusios medienos fragmentai (2, 3 pav.). Kaip spėjama, tai piliakalnio aikštelę iš Š, ŠV, V pusių juosusios rąstų tvoros likučiai. Jie užfiksuoti ir palikti pirminėje

2 pav. Sudegusios tvoros fragmentas šurfe 13 iš R. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 2. A fragment of burnt palisade in test pit 13, as seen from the E.

4 pav. Šurfas 13 iš Š. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 4. Test pit 13, as seen from the N.

3 pav. Sudegusios tvoros fragmentas šurfe 13 iš Š. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. A fragment of burnt palisade in test pit 13, as seen from the N.

savo vietoje. Šiuos tvoros likučius greičiausiai galima sieti su 1253 m. minimos kuršių pilies liekanomis. Iš sudegusios tvoros, siekiant tikslesnių datavimo duomenų, buvo paimti mėginiai C^{14} datoms gauti. Kad tuomet gaisro būta didelio, liudija iki 5 cm storio degėsių sluoksnelis, virš kurio susiformavęs 10–75 cm storio gelsvai pilko smėlio sluoksnis. Greičiausiai kažkada jis buvo supiltas gesinant gaisravietę. Šurfe 12 jis gerokai storesnis, tai greičiausiai šlaito erozijos pasekmė. Kaip bebūtų, virš sudegusios medienos susiformavusiuose sluoksniuose surastas molio tinkas leidžia teigti, jog piliakalnio aikštelėje gyvenimas nesustojo ir po pilies sudeginimo XIII a.

5 pav. Brūkšniuota šukė iš šurfo 13. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 5. A potsherd with a brushed surface, from test pit 13.

Po aukščiau minimais sudegusios medienos fragmentais šurfe 13 (4 pav.) rastas iki 90 cm storio (su tarpsluoksniais) apatinis piliakalnio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas I tūkst. pr. Kr. II puse – II tūkst. pradžia. Jame aiškiai išsiskiria 25–50 cm storio šviesiai pilkos smėlingos žemės kultūrinis sluoksnis su smulkiais degėsiukais, kuriame surasta stulpavietė 3, lipdyto puodo šukių grublėtu paviršiumi bei molio tinko. Šis sluoksnis datuojamas I tūkst. viduriu – II tūkst. pradžia. Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas šurfe pasiektas 1,4–1,55 m gylyje. Jį sudaro 10–20 cm storio pilko smėlingo juodžemio sluoksnelis, kurio viršuje rasta lipdyto puodo šukių grublėtu paviršiumi. Preparuojant šį sluoksnį aptikta ir ankstyvesnės medžiagos – 6 lipdyto puodo šukės brūkšniuotu paviršiumi. Pagal jas šį ankstyviausią sluoksnį galima datuoti I tūkst. pr. Kr. II puse – I tūkst. pradžia (5 pav.).

Šurfuose 14, 15, tirtuose piliakalnio PV pašlaitėje, po paviršiniais sluoksniais eroduojant piliakalnio šlaitui dalinai susiformavęs 25–95 cm storio juodos degėsingos žemės kultūrinis sluoksnis. Jame surasta viena žiestos keramikos šukė. Po juo įžemyje šurfe 14 atidengta ūkinė duobė, užpildyta pilku smėlingu juodžemiu su degėsiais. Jos užpildas savo sandara labai panašus į piliakalnio aikštelėje rastą apatinį kultūrinio sluoksnio horizontą.

Perkasoje 1, tirtoje papėdės gyvenvietės PR dalyje, kultūrinio sluoksnio nerasta, išskyrus įžemyje atsidengusį 1,3x0,15 m dydžio, iki 15 cm gylio ūkinės duobės kraštą bei dvi pavienes stulpavietes. Jos negilios, į įžemį įgilintos tik iki 5–10 cm. Visiškai kitokia situacija fiksuota ***perkasoje 2***, kurioje po paviršiniais 25–30 cm storio velėnos ir armens sluoksniais rastas įžemis. Jame aptiktos 6 ūkinės duobės bei 3 negilios (5–10 cm) stulpavietės (6 pav.). Ūkinės duobės labai įvairių dydžių: nuo 75 cm iki 2 m skers-

6 pav. Perkasa 2 iš ŠV. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 6. Trench 2, as seen from the NW.

7 pav. Laužavietė 2 iš ŠV. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 7. Fire site 2, as seen from the NW.

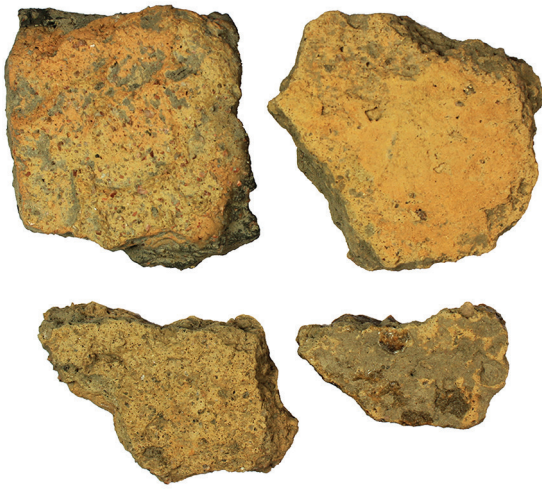

8 pav. Grublėtos keramikos fragmentai. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 8. Potsherds with rough surfaces.

9 pav. Geležinis peilis iš ūkinės duobės 7. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 9. The iron knife from storage pit 7.

mens. Pagal formą išsiskiria dviejų formų ūkinės duobės: netaisyklingo ovalo formos bei netaisyklingos formos net 4,2 m ilgio bei 1,35 m pločio ūkinė duobė. Duobės buvo nuo 20 iki 35 cm gylio, užpildytos juodžemiu su degėsiais. Jose surasta lipdyto puodo šukių grublėtu paviršiumi, stambių ir smulkių molio tinko gabalų. Atskirai verta paminėti ūkines duobes 5 bei 7. 1,65x1,15 m dydžio ūkinėje *duobėje 5* buvo surasta 90x80 cm dydžio laužavietė 2 (7 pav.) su molio tinku bei lipdytos keramikos šukėmis grublėtu paviršiumi (8 pav.). Kita laužavietė buvo surasta ūkinėje *duobėje 7*. Ji 1x0,8 m dydžio, sudaryta iš 3 stambių riedulių. Preparuojant užpildą rastas geležinis peilis (9 pav.). Abi laužavietės išlikusios labai fragmentiškai. Pagal surastą medžiagą ūkinės duobės datuojamos I tūkst. viduriu – II tūkst. pradžia.

Piliakalnio PR papėdėje prastą gyvenvietės kultūrinio sluoksnio išlikimą sąlygojo jos ilgalaikis arimas, kurį liudija gausūs XX a. II pusės radiniai bei gilios plūgų įrėžtos vagos tirtose perkasose.

Žvalgymai vykdyti dviejuose plotuose būsimų takų bei apžvalgos aikštelės vietose. Nuimant iki 10 cm storio velėnos sluoksnį vertingų radinių nesurasta, pasitaikė tik XX–XIX a. menkaverčių metalinių radinių.

Tyrimų metu surasta medžiaga perduota į Gargždų krašto muziejų, C^{14} mėginys iš šurfo 12 išsiųstas į Poznanės (Lenkija) radiokarbono laboratoriją, grunto mėginys iš ūkinės duobės 7 perkasoje 2 perduotas makroliekanų analizei į Geologijos ir geografijos institutą.

Kalniškė Hillfort and the settlement at its foot

In 2014, a field evaluation followed by an excavation (a total of 101.25 m^2) and a field survey (a total of 516 m^2) were conducted on

the grounds and in the vicinity of the Kalniškė Hillfort complex (Klaipėda District, West Lithuania) (Fig. 1). The two special finds (Fig. 9), 44 potsherds: 2 hand thrown, 6 hand built with brushed surfaces (Fig. 5), and 36 hand built with rough surfaces (Fig. 8), and 330 pieces of clay daub (a total of 2.9 kg) collected during the investigation should be connected with the period of the existence of the hillfort's community. Test pits 12 and 13 contained burnt wood fragments 2 x 0.5 m in size and up to 5 cm thick (Figs. 2–4), which are the suspected remains of the logs of the wooden palisade that encircled the hillfort's enclosure on the N, NW, and W sides. Under the fragments of burnt wood, the lower horizon, up to 90 cm thick, of the hillfort's cultural layer, dates to the second half of the 1st millennium BC – early 2nd millennium AD. Seven storage pits and six postholes were discovered in the sterile soil in trenches 1 and 2 (Fig. 6), which were excavated at the carpark site. The storage pits contained pottery with rough surfaces, clay daub, and two fire sites (Fig. 7). Based on the discovered material, the storage pits date to the mid-1st – early 2nd millennium.

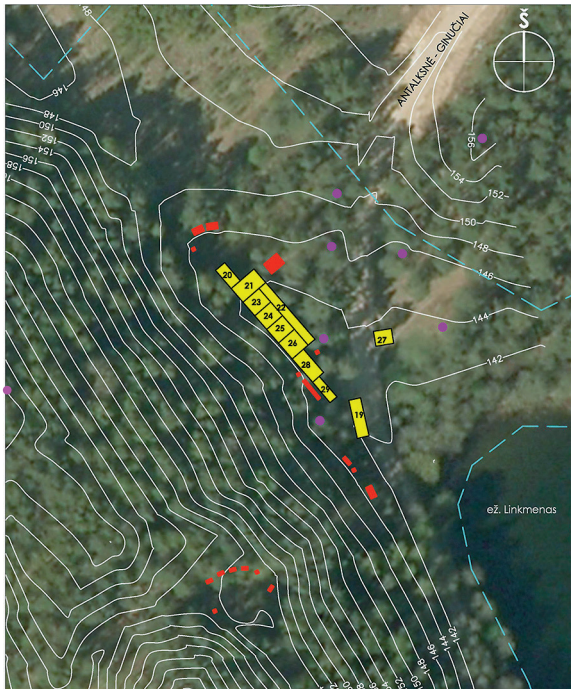

1 pav. 2014 m. tyrimų situacijos planas: 1 – 2007 m. tyrimai; 2 – 2011 m. tyrimai; 3 – 2014 m. tyrimai ir perkasų numeriai; 4 – saugomos teritorijos ribos. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2014 investigation: 1 – the 2007 investigation; 2 – the 2011 investigation; 3 – the 2014 investigation and trench numbers; 4 – the boundaries of the protected territory.

Eglė Marcinkevičiūtė,
Vida Kliaugaitė

Papiliakalnės ir Ginučių piliakalnių papėdės gyvenvietė

UAB „Aukštaitijos traktas“ užsakymu 2014 m. atlikti detalieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai Papiliakalnės ir Ginučių piliakalnių su priklausiniais (UK 26964) papėdės gyvenvietės teritorijoje (Ignalinos r.). Tyrimai buvo susiję su kelio Antalksnė–Ginučiai rekonstrukcijos darbais – automobilių stovėjimo aikštelės, kelio praplatėjimo bei nuovažų įrengimu paminklo teritorijoje. Iš viso ištirta 11 įvairaus dydžio perkasų (501 m^2), žvalgyta 140 m^2 plote (1 pav.).

Papiliakalnės ir Ginučių piliakalniai, įrengti Šiliniškių gūbrio kalvų grandinėje tarp Ūkojo ir Linkmeno ežerų, yra visai šalia vienas kito. Ankstyvesnis yra **Papiliakalnės** piliakalnis. Jo aikštelė netaisyklingo stačiakampio formos,